

معاونت پژوهش و انتشارات دانشگاه اکتاب اسلامی
Vice President For Research

راهنمای جامع پایان نامه نویسی - قسمت پانزدهم

نحوه نوشتن فصل سوم پایان نامه - روش تحقیق یا مراحل انجام پژوهش

دسته بندی : پایان نامه نویسی

فصل سوم پایان نامه یکی از فصول کم حجم اما مهم پایان نامه است. این فصل که «روش تحقیق» یا «مراحل انجام پژوهش» نام دارد، همانطور که از نامش پیداست به روی روش انجام پژوهش تمرکز دارد. با توجه به اینکه موضوع و هدف پژوهش شما چیست، روش تحقیق آن نیز مشخص می شود و شما باید در این فصل به طور دقیق و واضح به اینکه چطور به نتایج این پژوهش دست یافتید و از چه روش هایی استفاده کردید بپردازید.

➤ فصل سوم پایان نامه شامل چه بخش هایی می شود؟

مقدمه

همانند تمامی فصول پایان نامه، فصل سوم (روش تحقیق) نیز با یک مقدمه آغاز می شود که در آن محقق به طرح کلی و معرفی محتوای فصل می پردازد.

نوع پژوهش

پژوهش ها یا بنیادی هستند یا کاربردی که نوع آن ها بر اساس هدف تحقیق مشخص می شوند.

تحقیق بنیادی

این نوع تحقیق به کشف ماهیت اشیا، پدیده ها و روابط بین متغیرها، اصول، قوانین و ساخت یا آزمایش تئوری ها و نظریه ها می پردازد. هدف اصلی این نوع پژوهش این است که روابط بین پدیده ها، آزمون نظریه ها بیان شده و به دانش موجود در این زمینه خاص چیزی اضافه شود.

پژوهش بنیادی خود به دو دسته نظری و تجربی تقسیم می شود. در پژوهش بنیادی نظری از روش های استدلال عقلانی و قیاسی استفاده می شود و این پژوهش اغلب بر پایه مطالعات کتابخانه ای انجام می گیرد.

پژوهش بنیادی تجربی بر اساس روش های میدانی انجام می شود و از روش های استدلال استقرایی در آن استفاده می شود.

تحقیق کاربردی

این نوع پژوهش به منظور بهبود رفتارها، روش ها، ابزارها، وسایل، تولیدات، ساختارها و الگوهای مورد استفاده جوامع انسانی انجام می گیرد. این پژوهش از نتایج تحقیقات بنیادی کمک می گیرد و هدف آن توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است.

جامعه مورد مطالعه

در این بخش، محقق باید جامعه ای که در این تحقیق مورد مطالعه بوده است یا به عبارت دیگر، جامعه ای که قصد دارد پرسشنامه های خود را در آن توزیع کرده و اطلاعات خود را از آن ها جمع آوری کند، معرفی نماید.

بهتر است برای اینکه نتیجه بهتری از این تحقیق بگیرید به سراغ جوامع بزرگ تر بروید. مثلاً تحقیقی که به روی ۳۰ نفر انجام گرفته باشد خیلی ارزش مطالعه ندارد. ضمن اینکه محقق باید ابتدا بداند امکان توزیع پرسشنامه در جامعه مورد نظرش وجود دارد یا خیر تا در غیر اینصورت به مشکل بر نخورد.

نمونه مورد مطالعه

معمولاً، به دلیل گسترده بودن حجم جامعه آماری امکان مراجعه و مطالعه کلیه افراد موجود در آن جامعه وجود ندارد. در این صورت، محقق ناگزیر است تحقیق خود را به روی بخشی از جامعه آماری انجام دهد و نتیجه نهایی این بررسی را به تمام جامعه آماری تعمیم دهد. مراجعه به بخشی از جامعه آماری جهت شناسایی همه آن ها را «روش نمونه گیری» می گویند.

اما این کار زمانی امکان پذیر است که این گروه نمونه از جامعه آماری، کلیه صفات و ویژگی های آن جامعه را دارا باشند که بتوان آن ها را بعنوان نماینده کل جامعه در نظر گرفت و محقق بتواند با مطالعه آن بخش، درباره کل جامعه آماری قضاوت کند.

➤ بنابراین نمونه آماری باید دو ویژگی داشته باشد:

۱- **روایی نمونه آماری** - همانطور که گفته شد نمونه آماری باید با کل جامعه آماری همگون باشد و ویژگی ها و صفات کلی آنها را دارا باشد تا بتوان از آن بعنوان بخشی از جامعه آماری استفاده کرد.

۲- **تناسب حجم نمونه آماری** - حجم جامعه آماری نمونه باید متناسب با حجم کل جامعه آماری باشد که بتوان آن ها را بعنوان نماینده کل جامعه شناخت و نتایج مطالعه را بر اساس آن ها سنجید. بنابراین با توجه

به اینکه جمعیت کل جامعه آماری چقدر است می توانید تصمیم بگیرید از چه تعداد نفراتی بعنوان جامعه نمونه استفاده کنید که بتوان نظرات آن‌ها را به بقیه تعمیم داد.

➤ معرفی ابزار جمع آوری داده ها

یکی از اصلی ترین بخش های هر کار تحقیقاتی، جمع آوری اطلاعات مورد نیاز آن است. به همین دلیل است که این بخش از فصل سوم پایان نامه از اهمیت ویژه ای برخوردار است. برای مطالعه در زمینه های مختلف، ابزار متفاوتی نیز وجود دارد.

به طور کلی از ۳ ابزار مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات استفاده می شود که معمولا پرسشنامه پرکاربردترین روش برای جمع آوری اطلاعات است. هر چند در پژوهش های کیفی معمولا از مصاحبه و مشاهده برای جمع آوری اطلاعات استفاده می شود.

➤ پایایی ابزار اندازه گیری

ابزار گردآوری داده ها زمانی قابل اعتماد هستند که دو ویژگی مهم پایایی و روایی را داشته باشند.

تعریف پایایی: پایایی به همسانی ابزار در اندازه گیری داده ها گفته می شود. یعنی ابزار اندازه گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی خواهند داشت.

تعریف روایی یا اعتبار: روایی یک ابزار اندازه گیری به میزان توانایی ابزار در اندازه گیری ویژگی که ابزار برای اندازه گیری آن ساخته شده است گفته می شود. به طور کل باید مشخص شود آیا از روش یا ابزار اندازه گیری صحیحی برای هدف مورد نظر استفاده شده است و این روش تا چه حد برای هدف مورد نظر کارایی داشته است؟

➤ معرفی آزمون های مورد استفاده

در این بخش، محقق با توجه به نوع تحقیق خود آزمون های مورد استفاده در فصل ۴ جهت تحلیل داده ها را معرفی می کند. معمولا عرف این است که در پژوهش های کمی، ابتدا محقق با بهره گیری از آزمون کولموگروف-اسمیرنف، نرمال بودن یا نبودن داده ها را مشخص کند و بر اساس آن، در صورت نرمال بودن داده ها از آمار پارامتریک و در صورت نرمال نبودن داده ها از آمار ناپارامتریک استفاده کند.

➤ تحلیل داده ها

برخی تصور می کنند تنها روش تجزیه و تحلیل داده ها، روش آماری است در صورتی که تجزیه و تحلیل داده ها به طرق مختلفی صورت می گیرد و روش آماری فقط یکی از روش های تجزیه و تحلیل داده هاست که اغلب برای تحقیقات و تحلیل داده هایی به کار می رود که جنبه آماری داشته باشند.

➤ به طور کلی تجزیه و تحلیل داده ها به دو قسمت تقسیم می شود:

تجزیه و تحلیل کمی

تحلیل کمی در شرایطی کاربرد دارد که مفاهیم از طریق معرفه ای کمی اندازه گیری شده باشند. تکنیک های آماری ابزار تحلیل کمی هستند. این روش تحلیل یکی از روش های استدلال تجربی در باب فرضیات علمی است که استدلالی آماری را نشان می دهد. این استدلال، شواهد تجربی را برای ابطال یا قبول راه حل نظری مسئله در اختیار ما قرار می دهد.

تحلیل کمی بی نیاز از تحلیل کیفی نیست. محقق باید به منظور تکمیل تحلیل خود تحلیل کمی را با تحلیل کیفی همراه کند. تحلیل کیفی، بار معنایی تحلیل کمی را روشن می کند.

تجزیه تحلیل کمی را به دو دسته ی **تحلیل توصیفی و تحلیل تبیینی** طبقه بندی می کنند.

تجزیه و تحلیل کیفی

معمولا در مواردی که تمرکز به روی صفت های فردی است، هیچ یک از روش های تحلیل کمی به کار نخواهد آمد بنابراین از تحلیل کیفی استفاده می شود. در تحلیل کیفی، داده های گردآوری شده نیز از نوع داده های کیفی هستند. پیش نیاز هر تحلیل کیفی این است که قبل از شروع تکلیف یا مساله مورد بررسی، دارای برخی ویژگی ها باشد که مهم ترین آن ها اینست که محقق از پیش داوری ها، دیدگاه ها یا مفروضاتی که ممکن است در تجزیه و تحلیل داده ها تداخل ایجاد کند آگاه باشد تا بتواند آن ها را کاهش دهد. این ویژگی به محقق کمک می کند دیدگاه های شخصی خود را کمتر دخالت داده و یک پدیده را همانطور که هست مورد بررسی قرار دهد.

تحلیل کیفی در سه قسمت قابل انجام است : **توصیف، تبیین و تفسیر.**

➤ معرفی نرم افزارهای مورد استفاده جهت تحلیل داده ها

معمولا برای تحلیل درست و دقیق داده ها از نرم افزارهای مختلفی از جمله اکسل یا SPSS یا لیزرل یا minitab کمک گرفته می شود که محقق می بایست به معرفی آن بپردازد و بگوید چطور از این نرم افزار برای تحلیل داده ها استفاده کرده است.

به طور کلی فصل سوم پایان نامه، فصل پرکاری به نظر می رسد که محقق باید زمان و دقت زیادی صرف آن کند چرا که این بخش نشان می دهد خود محقق برای رسیدن به اهداف مورد نظرش در این پژوهش چه کارهایی انجام داده و چه تلاشی کرده است.

هر آنچه در دو فصل قبلی به آن اشاره کردید اغلب مطالبی بود که از درون منابع دیگر استخراج کرده اید اما در این فصل خودتان دست به کار شده اید و به روی موضوع مورد نظرتان تحقیق کرده اید بنابراین باید این تحقیق ارزش مطالعه داشته باشد و نتایج آن نیز جدید بوده و کاربرد داشته باشد.